VỀ CẦN THƠ NGHE CÂU HÒ SÔNG NƯỚC

• TRẦN PHỎNG DIỀU

Cần Thơ, xứ sở của những dòng sông, được mệnh danh là thủ phủ của miền Tây Nam bộ. Với hệ thống sông ngòi chằng chịt, cây trái tốt tươi, ghe xuồng đi lại tấp nập tạo nên nét độc đáo của một nền văn minh sông nước. Và chính những hình ảnh ghe xuồng trên sông nước gắn bó suốt đời với người dân nên xuất hiện những làn điệu dân ca như : Hò chèo ghe, hò mái dài, mái cụt...

Ngày xưa, trên các kênh rạch. Kênh xáng, đồng ruộng, khoảng vườn, dưới mái nhà ở Cần Thơ thường âm vang những câu hò, giọng hát thể hiện tâm tình của người dân sống nơi miền sông nước:

Bớ chiếc ghe sau chèo mau anh đợi

Kẻo gió giông, khói đèn bờ bụi tối tăm.

Hò Cần Thơ điệu hò chính của miền Hậu Giang, cho ta nghe một làn điệu mênh mông, gợi nhớ những cánh đồng bát ngát, những dòng sông dằng dặc. Người nông dân thường hát hò để gởi gắm tâm tư, tình cảm để than thân trách phận, và để vơi bớt nỗi nhọc nhằn nhưng cần cù lao động, yêu đồng ruộng và yêu cuộc sống quanh mình, có thể nói, hò đã ăn sâu vào huyết quản của người dân trên sông rạch thuở ấy :

Cái Răng, Ba Láng, Vàm Xáng, Phong Điền

Anh có thương em thì cho bạc cho tiền, đừng cho lúa gạo xóm giềng cười chê.

Không phải ngẫu nhiên mà truyền thuyết về địa danh Cần Thơ gắn liền với câu chuyện Nguyễn Ánh tẩu quốc, xuôi theo dòng sông Hậu hiền hòa, bên bờ sông Ninh Kiều thơ mộng, trữ tình, để rồi tên gọi nên thơ "Cầm Thi giang" đọc trại thành địa danh Cần Thơ mỹ miều. Con người Cần Thơ hiền hòa mến khách, cảnh vật Cần Thơ thơ mộng, yên lành đã hình thành nên truyền thuyết địa danh Cần Thơ. Cần Thơ nơi hội tụ của các tao nhân mặc khách, của những khách thương hồ từ khắp bốn phương quần tụ rồi đêm đêm giọng hò ai đó vang lên trên dòng sông ngọt ngào :

Ví dầu cầu ván đóng đinh

Cầu tre lắt lẻo, gập ghềnh khó đi

Cũng chính câu hò, điệu hát đó đã làm lay động lòng người, giúp con người yêu mến thiên nhiên, cảnh vật, yêu quê hương đất nước, yêu vùng đất thân thương mình đang sống. Và cũng chính những câu hát giao duyên ấy đã làm nhịp cầu tri âm nối từ trái tim đến trái tim, tình yêu nảy nở cũng từ đó, thật lãng mạn và nên thơ. Rồi từ tình yêu đó người ta lại mượn câu hát, điệu hò để nhắn gởi về người yêu :

Anh thương em thì thương cho chắc, cho chặt cho bền

Dầu ai xe cát đắp nền anh cũng không.

Cứ thế, câu hò vang mãi, truyền tải những tâm tư, nỗi lòng của những người lao động chân chất, hiền hòa. Giọng hò Cần Thơ bay bổng, trải dài trên sông hòa nhịp vào mái chèo khua nước, tạo nên một âm thanh sâu lắng, ngọt ngào. Đó cũng là một nét đặc trưng vốn có tự ngàn xưa, nảy sinh trrong một môi trường sông nước Cần Thơ.

Ngày xưa, trên các cánh đồng vào mùa cấy lúa, những nam thanh nữ tú của miền thôn dã đã lao vào công việc mệt nhọc, để giải khuây họ cất lên những câu hò đối đáp, cũng là để bày tỏ, trang trải nỗi lòng :

Hò... hơ... hớ... ơ ... ơ em thấy anh ăn học mà cũng thông,

Lợi đây em hỏi mà cái khăn bàn lông mấy đường...

Em ơi, cái khăn bàn lông đây anh đội cũng thường,

Bây giờ nó cũ mấy đường anh cũng quên...

Đôi khi tình duyên trắc trở, họ cũng trút tâm sự của mình vào câu hò để vơi bớt phần nào nỗi đau buồn. Giữa đêm khuya thanh vắng, ánh trăng vằng vặc soi bóng xuống mặt sông, chiếc xuồng buông nhịp, lững lờ trôi trên mặt sông, giọng hò lại vang xa với những nỗi niềm u uất, trách cứ duyên tình :

Ngó lên Châu Đốc mà thấy ơ... ơ... ơ... thành ơ...

Đôi ta mà mới ngộ ì... ì... mới ngộ mà ông trời ơ... ờ... ơ... ơ... ơ...

đành ơ... ôi... lại rẽ phân ơ... ì... ì...!

Hoặc một chiếc xuồng câu đang buông trôi trên dòng nước, cảnh sắc thanh bình, lòng sông yên ả, anh thanh niên trong bộ bà ba bạc màu cao hứng ngâm ngợi vài câu :

Hò... ơ... ơ... câu tôm ngủ gục anh đây vớt hụt con tôm ơ... ờ... càng...

Hóa ra anh vớt đặng hò ơ... ơ... ơ... anh kéo cây kiểng vàng cho em đeo... ơ...

Tiếng hò ngân vang trên dòng sông mênh mông nước, nghe sao êm ái, ngọt ngào, lại một chiếc ghe của cô gái chở hàng bông đi chợ từ xa chèo đến, nghe được câu hò của anh thanh niên, cô cũng liền cao hứng đáp lại :

Hò ơ... ơ... ơ... nhứt nhật tiểu thân chứ nhà của anh đâu mà em không biết,

Mà gặp anh giữa đường ơ... ơ... cái quyết chí mà thương anh ơ... i... i... i...

Đó là tất cả những gì mang đậm dấu ấn tinh thần của con người Cần Thơ, thể hiện tâm tư, tình cảm của mình, nhắn gởi về người yêu, người thân những nỗi niềm tâm tư mà trong cuộc sống họ gặp phải. Chính sông ngòi chằng chịt ở vùng đất này đã tạo cho con người ở đây có tâm lý cởi mở, hào phóng, say mê lao động nhưng cũng biết nghỉ ngơi, thưởng thức, đàn ca, hò hát... và cũng chính những làn điệu dân ca, những câu hò Cần Thơ không biết từ bao giờ đã khắc sâu vào tâm hồn, là nguồn mạch nuôi lớn, tạo nên nhân cách của biết bao thế hệ người dân Cần Thơ, làm nên một mảnh đất Cần Thơ - Tây Đô trù phú và giàu đẹp như ngày nay.

T.P.D

29